

Zeitschrift Natur

JURNAL

ЦЕНТРУ РЕСПІНДИРЕА ШТИНЦЕЛОР НАТЮРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ,

în toate clasele.

Pedagogat

de

Profesor Doktor Izliđ Baran.

№ 36.

(Anul întâi)

București.

Sentembrie 22, 1856.

Compende: *Instituțiile Filantropice moderne în Europa.* — *Psihologie Apertiene.* — *Comunikțiuni ulinujive mici.*

Instituțiile Filantropice moderne în Europa.

Чине кълтореште акъмѣ њн Европа, ве-де мѣлте лѣкрѣри пе каре есте сѣлтѣ а ле admira атѣтѣ пе дѣнселе, кѣтѣ шѣ пе оаменѣи ѡвентаторѣи лорѣ, мѣкарѣ кѣтѣ де misantronѣ арѣ ѣ; ѣиндѣ кѣ елѣ vede кѣмѣ оаменѣи prin прогреселѣ штинцелор, с'а ѡнѣлдатѣ ла о пѣтере трѣмфалѣ асѣпра елементелорѣ челорѣ маѣ ревелел ла воинѣа са, шѣ ачѣаста ѡнтр'атѣтѣ, ѡн кѣтѣ кѣарѣ амѣндоѣ вариереле неѣндѣнлек-чоасе каре ѡлѣ стрѣмторѣазѣ ѡн а са есѣстѣн-дѣ физѣкѣ, адѣкѣ снаѣислѣ шѣ тимпслѣ, ле-аѣ вѣ-рѣитѣ. ѡн пѣрѣне оре салѣтѣ акъмѣ омѣлѣ а-сѣпра снаѣѣрѣлорѣ ѡмѣнсе каре а трѣвѣитѣ

маѣ 'наѣнте, зѣле ѡнтрѣѣи а ле трѣче; кѣ чева аѣлѣ шѣ кѣ чева фокѣ пѣсѣ ѡнтрѣ о локотѣи-вѣ, своарѣ акъмѣ омѣлѣ пѣсте пѣмѣнтѣ, ѡн кѣтѣ антѣкѣлѣ *Peras* ѡн черѣ а рѣмасѣ ѡнкрѣ-менѣтѣ де мѣраре шѣ де рѣшѣне. Дар рѣндѣлѣ омѣлѣи! Ачѣстѣ ѣенѣлѣ кѣ арѣиѣ де фокѣ, пре-кѣмѣ а есѣстатѣ ѡн визѣнѣле поѣцѣлорѣ антѣѣи, а ешѣтѣ дѣн домѣнѣлѣ fantasiei, ѡнтрѣндѣ ѡн лѣмеа реалѣ шѣ приѣмѣндѣ о есѣстѣн-дѣ по-зитѣ-вѣ; ѣиндѣ кѣ prin *telegraful* *elektrik*, рѣн-дѣлѣ омѣлѣи с'а фѣкѣтѣ о дѣвѣнѣтате ѡннѣпре-sentѣ. ѡнтр'ѣнѣтѣ моментѣ а трѣкѣтѣ totѣ гло-белѣ пѣмѣнтѣлѣи! Astѣ-фелѣ дрѣмѣрѣле де ферѣ

ми телеграфії електричі, сінтє прогреселе челе маї висибіле, челе маї інфлєинте ми челе маї адміравіле але соцієтєдїї модерне!

Дар сінтє ми алє креадїєні модерне алє соцієтєдїї ноастре каре, де ми нє сінтє аша де носітїве ми аша де інфлєинте ін віада матеріалє де кїтє челе поменїте, їнсє не де алтє парте нї се їнфлєїнеазь прїн їнфлєєнцїа лорѣ ін віада моралє а соцієтєдїї модерне, кє о маїєстате їмпосантє ми кє о глорїє сакрє: ачєстєа сінтє *їнстїтєтеле модерне фїлантронїє*.

О кєстїєне їмпортантє а фостє пропєсєтє їн тїмнїї нострїї, каре а окєпатє мєлте акадємїї, а продєсєтє мєлте вросєре ми нїчї нїнє акємє н'а фостє ресолватє д'о манїєрє їндестєлєтоаре; адїкє кєстїєнеа д'а штї дакїа оамєнїї сінтє акємє маї моралї де кїтє аѣ фостє їн соцієтєдїїє антїче алє Еленїлорѣ ми алє Романїлорѣ. Дар орї че idee поате сє аївє чїне-ва деспре ачєстє обїєктє, ми мєкарѣ кє нє гєсїмє акємє оамєнїї їндївїдєалї пєтрєнїї д'о моралє маї сєлїмє, де кїтє єнє *Апїстїд, Като, Епїкїет* ми алїї, їнсє не де алтє парте нї се аратє о фантє неконтєстєвїлє, адїкє, кє соцієтєтєа модернє а наїїєнїлорѣ чївїлієсатє єстє, їн генєралїтєтєа єї, маї моралє де кїтє соцієтєтєа антїкє, адїкє кє стєтєлє ноастре сінтє маї моралє де кїтє ачєлєа алє наїїєнїлорѣ антїче класїче.

Ачєстєа єстє ми о консїкєїнцє їмєдїатє а дїфєрїтєлорѣ прїнчїє фєндємєнтєлє каре аѣ форматє ми каре формєзє акємє вазє єсїстїнцїї їнтєлєктєлє ми моралє алє соцієтєдїїлорѣ оменєштї; адїкє прїнчїєлє рєліїєї ми алє фїлософїєї, фїндє кє пєрїнїєзмєлє наїїєнїлорѣ антїче а фостє вазатє асєпрїа їдєї фрємєсєдїї їн кєстїєнїлє де рєліїє. — Ideeа адевєрєлєї а фостє сєвєрдїнатє їдєї фрємосєлєї. Теологїа лорѣ а фостє о мїтологїє, адїкє єнє комплексє де їдєї їмаїнаре кє тотєлє фантастїче ми вїзарє, єндє нїмтє прїнчїє фїлософїє, адїнчї аѣ фостє їнвєлїтє сєвєтє єнє вєлє фантастїкє, фрємосєтє ми конвєнавїлє пєнтрє ачєстє наїїєнїї їнєстрєтє д'о їмаїнаїєнє фоарте вїє, де сїмгїрї сєнсєлє фоарте делїкатє, кєлтїватє дїн зї їн зї маї мєлтє прїн вєдєрєа счє-

пєлорѣ натєрєї адміравїлє їн фрємєсєдє ми їн вогєдїа лорѣ. Де ачєєа ми фїлософїа моралє (*Etikє*) лє-а фостє нємаї о консєкєїнцє а фїлософїєї гєстєлєї (саѣ єстетїка) лорѣ. „Вїр-тєтєа,“ зїчє Чїчєроне, „єстє ideeа чєа маї фрємоасєтє їн їмаїнаїєнєа омєлєї.“ Апої ideeа фрємєсєдїї нє єстє консєтївїлє кє ideeа де консєтїмїє, фїндє кє обїєктєлє фрємєсєдїї єстє тотє д'аєнїа нєпфєктє (ачєєа чє нє єстє пєфєктє, нє єстє фрємосєтє), не кїндє дїн кон-трє, обїєктєлє консєтїмїєї єстє тотє д'аєнїа їмпєфєктє (вєлнєвє, саѣ нєпосчїтє, фїндє кє ачєєа чє се вєкєрє де пєфєкїєнєа факєлєтєдїлорѣ салє, нє єсчїтє їн ної нїчї о консєтїмїє); де ачєєа їн соцієтєдїїє класїчє (чє аѣ фостє о єспрєсїєнє рєалє а сїстємєлорѣ фїлософїчє), ideeа де консєтїє н'а пєтєтє сєрвї ка о базє а вїєдїї пєвїлє саѣ ка єнє прїнчїє соціалє; прїнтр'ачєстєа нє гєсїмєтє лє наїїєнїлє антїчє стєвїлїмєнтє фїлантронїчє пєнтрє пєтїмїамї сєрманї ми ч.л.т. ка їн зїлєлє ноастре. Снїталєлє сінтє о креадїєнє модернє. Дєптє чєа дїн єрмє їнтоарчєрє а крєчїаїлорѣ, аѣ їнчєпєтєтє а се клєдї їн Еєропєа снїталєлє чєлє маї вєстїтє. Моралєлє євангєлїкє пїлїнє де консєтїмїє фрєдєаскє, ми маї кє сєамє ideeа монотєїзмєлєї (д'єнє Дємнєзєѣ Татє алє тєтєлорѣ оамєнїлорѣ), а їнвєнтєтє адевєрєрєтєа ideeа фїлантронїкє. Акємєтє їн локєлє фрємєсєдїї (алє пєрїнїєзмєлєї), кєл-тєлє сєвїлїмєлєї ми алє адевєрєрєлєї єстє вазє консєкєїнєї рєліїїлорѣ модернє. Шї апої чє єстє маї сєвїлїмєтє де кїтє ideeа консєтїмїєї? прїн каре омєлє єсє дїн сфєрєа вєрнатє а єсїстїнцїї салє матєрїалє, їмєрєдїїшїндє їн їнїма са єсїстїнцїа тєтєлорѣ фїндєлорѣ оменєштї, вєкєрїндє-сє їн фєрїчїрєа лорѣ, їн фїнє, сїм-дїндє їнїма са вєтїндє їнтр'єн акордє адміравїлє кє дїфєрїтє сєнєтє армонїєсє чє рєсєнє нєїнчєтєтєтє їн їмєнсєа сфєрєа а єсїстїнцїї чєнєлєї єманє! — Аша дєр прїн їнстїтєтєлє фїлантронїчє, соцієтєтєа ноастрє модернє стрєлєчєштє їн лємєа моралє мєлтє маї фрємосєтє де кїтє соцієтєтєа антїкє класїкє. — Ѓн тоатє капїталєлє дїн тоатє стєтєлє чївїлієсатє дїн Еєропєа гєсїмєтє снїталє, оснїїєрї ми чєлє алтє асємєнєа клєдїрї консєкєрєтє лє єнєрїнцїа дє-

періодъ, ла консолидізэнеа сѣферинделоръ ми ла ажсторълѣ серманіоръ континпораніи ностріі. Ачесте клѣдирі формезъ маі тот д'азна палателе челе маі grandioase капе имподо-вескѣ капиталеле ми капе се инфуімезъ ла admiratiunea воіаціорълѣ. — Нѣ почіѣ а мѣ іntinde нічі асспра пенѣмероаселоръ institute филантропиче че амѣ visitatѣ іn Церманія, іn Франца, іn Белгія ми іn Енглітера, маі кѣ сеамѣ fiindѣ кѣ ми капиталла ноастрѣ се вѣ-кѣрѣ де знеде спитале фрѣмоасе; де ачеа мѣ воіѣ мѣрѣни а рапорта нѣмаі де знеде ста-виліменте де вине-фачере, кѣ тотѣлѣ модерне, ми капе fie-капе филантропѣ неррешітѣ кѣ дореште а ле vedea respindite pretzindenea; ачесте ста-виліменте sіnt *asiile nentps konii* (crèches), *spitalale nentps konii* *bolnavi* *mi* *asiile nentps smintii*.

Kreşele sіntѣ stabilimente nentps koniіі лѣкрѣторіоръ (ouviers) че sіntѣ sіліці а се депѣрта nentps тоатѣ зіоа дін доміцілѣлѣ лорѣ, спре а'ми кімтіра мінеа дін тоате зіледе, лѣ-кріндѣ ла фабриче саѣ ла алте асемenea іn-тrepіndері індѣстріале. Ачестѣ класѣ де оа-мені este foarte нѣмероасѣ іn statele челе чівілісате але Еуропеі, а кѣрора мѣрїме ми пѣтере este базатѣ асспра індѣстріі че се дес-волтѣ дін зі іn зі маі мѣлѣ, окѣнндѣ дін че іn че маі мѣлѣ браде де оамені. Апоі мѣлці дін лѣкрѣторіі індѣстріалі sіntѣ sіліці а лѣкра іn фабриче імпреснѣ кѣ соцііле лорѣ спре а пѣтеа трѣи. Кіндѣ дар аміндоі пѣрїн-ціі плекѣ димінеаца дін каса лорѣ nentps тоатѣ зіоа, іn тотѣ ачестѣ тімнѣ че ворѣ фаче коніі чеі мічі че рѣмінѣ а касѣ? Кѣм потѣ пѣрїнциі лѣкра кѣ плѣчере кіндѣ гіндѣлѣ лорѣ este а касѣ знде аѣ лѣсатѣ не мічіі лорѣ ко-ніі сінгѣрї, еспнмі ла тоате прїваціонїле ми ла тоате перїколеле сінгѣрѣтѣціі? — Асііледе де коніі аѣ депѣртатѣ ачестѣ іnkonвеніціѣ, fi-іndѣ кѣ ачесте станіліменте прїімескѣ де дї-мінеацѣ коніі мічі (де ла 6 сѣнтѣміні пінѣ ла 3—5 ані) дін мїніле пѣрїнциіоръ ми іі-ціндѣ тоатѣ зіоа, іі нѣтрескѣ, адекѣ чеі мічі прїн доічі капе sіntѣ атамате ла станіліменте, не кіндѣ чеі маі марї прїімескѣ о хранѣ сѣ-нѣтоасѣ, петрекѣ тімнѣла кѣ жокѣрї конїлѣ-решті, есерѣціі мїлітаре ми цїмнастиче, кон-

venabile nentps десволтареа фісікѣ а корпѣлѣі лорѣ; апоі прїімескѣ ми оаре-капе рѣдїменте д'о іnстрѣкціе інчепѣтоаре, інсѣ тотѣ жѣкін-дѣ-се ми нїчі о датѣ остеніндѣсе кѣ корпѣлѣ саѣ кѣ іntелїцінга чеа десілѣ а лорѣ. Спре а десволта ми сїмдѣлѣ естетікѣ, коніі імвадѣ а кінта дін гѣрѣ іn корѣрї, нїште кінтече дѣлї, зшоаре пліне де нїште імаціне іноченте ми плѣкѣте, саѣ компѣсе де рѣгѣчїзні сїмпле кѣ-тре А-тот-пѣтернікѣлѣ татѣ алѣ конїіорѣ. Пе fie капе зї се зрмеазѣ ачеста сѣв інпрїжіреа оаменіорѣ інцеленці, зеломи ми ізбіторї де коніі. Ла апѣсѣлѣ соарелѣі вїндѣ пѣрїнциі де-ші іаѣ коніі індѣрѣтѣ; апоі ноантеа тотѣ станілі-ментѣлѣ s'а голїтѣ (афарѣ де чеі капе s'аѣ іn-тімплатѣ де s'аѣ волнѣвїтѣ зїоа). Асемenea станіліменте ам гѣсїтѣ іn mare нѣмѣрѣ іn о-рашеле челе марї але Австріеі, Прѣссїеі, Цер-манїеі, Белгіеі, Францеі ми Ангаїеі.

Зндѣ алѣ ordінѣ де станіліменте нѣ маі пѣціндѣ folosїтоаре ми іmпортанте іn ефектеле лорѣ, sіntѣ *spitalale de konii*. — Ачела че кре-де кѣ зндѣ конїлѣ волнавѣ поате гѣсї зн вѣнѣ folosѣ іn спиталеле де оаменї марї, мѣкарѣ кітѣ де вине ворѣ fi opranїsate, este іn гре-шалѣ. Вїрста конїлѣреаскѣ аре сфера са пар-тікѣларѣ де сїмдїмїnte, дорїнциѣ, плѣчере ми дѣрере; ноі оаменїі марї нѣ маі пѣтемѣ а не іnспїра де ачестѣ лѣме fantastікѣ капе а іn-конїісратѣ лѣагѣнѣлѣ нострѣ; ама дар зн ко-нілѣ поате fi інцелесѣ нѣмаі де зн алѣ ко-нілѣ, прїн зрмаре fiindѣ сѣнѣтосѣ саѣ вол-навѣ, конїлѣлѣ поате гѣсї плѣчере нѣмаі іn-тре конїі. Акѣм сѣ не іnкінѣімѣ зндѣ сѣр-манѣ конїлѣ волнавѣ арѣнкатѣ іnтр'о сала зн-де sіntѣ о мѣлціме де волнавї марї! чеа д'ін-тііѣ сїмдїре че ілѣ пѣтрѣнде este снаїма, апоі не зршѣ вїне зрїчїзнеа, неплѣчереа ми о апѣ-саре комплекѣ а спїрїтѣлѣі сѣѣ; кіарѣ ми гардіанѣлѣ (іnпрїжіторѣлѣ) волнавїорѣ, fiindѣ кѣ нѣ este обїчїнїтѣ кѣ конїі волнавї, не-врїндѣ, се фаче зндѣ тіранѣ ачелорѣ fiінде de-лікате ми капрїчїоасе; маі не зрмѣ, мѣкарѣ кіндѣ конїлѣлѣ а скѣпатѣ де перїколѣлѣ мор-ціі ми а ажѣнсѣ іn stare де реконвалесченціѣ, неавїндѣ соціетате де конїі ми жѣкѣрїіле sale капе sіntѣ знеде дін челе д'інтііѣ kondїцінї

ale existenții lui, copilul trebuie să se ferească, mi seferințele și copilul primează să-nțate și viața lui; de aceea se esplică ne-favorabilul rezultat ce s'a arătat la că-tarea copilului bolnav în spitalele destinate pentru oameni mari. Apoi trebuie să lăzăm în țara de seamă că ne de o parte nici o altă vîrstă a omului nu este așa dispusă pentru voalele grele și periculoase ca vîrsta copilărească, și că ne de altă parte, foarte puțin din țării de clasele de jos ale societății (măcară nefindă săraci) știți a îngrăji pentru copii lor bolnavi (fiindă că inteligența mai mare este cerută a căta bine și copilul bolnav, de kîtă a căta și bolnavul mare); în fine, să ne adăchem a minte că copii sîntă speranța generației noastre, că ei sîntă țărtorii soartei umanității în timpurile viitoare, prin țămare dăp stărea fizică și morală a copiilor nostri, va emi și viitorul fericită să nefericită pentru țarmășii nostri cei mai posteriori! Rezultatul acestei meditației va fi, că o să ne mirăm căm se poate ca spitalele pentru copii să fi fost neglijate atît de multă timp în Europa! Akăm nu este în Europăv'o capitală unde să nu fie și spitale pentru copii. Aceste stabilimente sîntă țărtindenea și se țărtindenea și societății de dame nobile, prezidate d'o damă de înaltă poziție socială care este privită ca țărtindenea stabilimentului. În adevăr, ce misiune mai înaltă s'ar țătea răsă pentru damele nobile de kîtă inspekției asupra și asemenea stabilimentă? Cine este mai bine în stăre a simți în inimă o simpatie așa de vie că copii cei mici, ca o onorabilă maică a copilului! Cine poate țărti mai bine sanktitatea existenții și copilul, de kîtă femeia care a simțită că dăre, că kîte lacrimi o asemenea existință este impresărtă! — O dorință simțitoare este și asemenea stabilimentă și pentru noi; ară și și ornamentă și în țara stabilimentelor filantropice care împodobescă capitala noastră; s'ară răsă și la noi dame aște și nobile și se înșăina că aceasta țeneoasă misiune. Dar

mizloachele? — Și astea s'ară țătea răsă. Voindă de bine-făcere adă și mizloache. Acestea s'ară arătată țărtindenea țărtăm și la noi. Societății de dame țărtindenea a sim-faloră de copii fakă din timp în timp lărtă de obiecte de lăksă lăkrate de dîsele; oameni de societății așe, se țrtescă a se avona, avîndă și mizloacă a fi tot d'o dată galantă și filantropă, adică omă de țme și omă lă Dămneze. În secolul nostru infatigabil în invenții a țrtindenea și alte mizloache și a țne în armonie țrtărea că bine-făcere, egoismă că vîrtă; akăm să dă koncerte și valeri pentru țrtimă de nenorociri; vîrtășii kîntă, țnerimea joacă, toată țmea țrtă că țrtă în aceste țrtănte „fêtes," care se dă în folosă țrtășilor; așa dar ideile filantropice ară știță și țrtășă kiară în mizloacă sensășismă-lă. Aceste invenții moderne țrtășă și morale s'ar fi țrtășă întokni și la noi: iată dar mizloache destăle pentru și spitale de copii la noi în Bărtărtă!

Akăm venimă la stabilimentele țele mai interesante care sîntă ornamentele moderne în Europa, adică a voră țe-va de *asilă țel-lor smintăi*. —

Țe deosebite între aceste stabilimente, din ațelea țe sîntă akăm și ațelea țe ară fostă mai înainte! O deosebite kîtă de la țrtă și la țrtă, să și mai bine, kîtă de la țrtă și la inferă. Țe ară fostă spitalele țrtășilor mai înainte? Și adevărăță iadă, unde omă fiindă derădată și țrtăță, s'ară făkă o fiară țrtăță să și diabolă înțrtășă, țărtăm țrtă *Iean Paul*. Dar țe sîntă asilă smintășilor akăm? Nimă stabilimente adevărăță filantropice, unde nenorocitășă țrtășă vindăcare să țelă țrtășă o înțrtășă raționă și o konsolășă; ele sîntă nimă sankțăre konsăkrate pentru țrtășă țrtășă inteligenții kîndă flama sa țrtășă s'a stîșă într'o ființă omășă.

(Ba țrtă)

ПЪЦЪРИЛЕ АРТЕЗИЕНЕ.

Sîntѣ мѣлте лѣкрѣрї каре се арѣтѣ в тоате зїлеле, с'а мї арѣтатѣ тотѣ де зна, кѣ тоате ачестеа, еспїкацїонеа лорѣ е foarte греа. Astfelѣ s. e. в тотѣ тїмѣлѣ с'а вѣзѣтѣ ане ешїндѣ дїн їсвоаре мї маї претѣтїнденеа ѣнде оаменї аѣ сѣпатѣ в пѣмїнтѣ аѣ гѣсїтѣ апѣ, дар де ѣнде вїне ачестѣ апѣ каре есе дїн їсвоаре мї дїн пѣмѣрї? Оаре есте в сїнѣлѣ пѣмїнтѣлї о вїстїерїе їнфїнїтѣ пїлѣ де апѣ? Дар де че нѣ гѣсїм претѣтїнденеа ла о адїнчїме екѣалѣ апѣ, кѣм арѣ тѣрѣвї сѣ фїе, дакѣ с'ар гѣсї в нѣзѣнтрлѣ пѣмїнтѣлї о стратѣ де апѣ каре, дѣне лѣдїле їдѣостатїче але ексї.ївѣрїсї анеї, се ашеазѣ претѣтїнденеа ла ѣн нївелѣ екѣалѣ?

Мѣлї секѣлї аѣ тѣкѣтѣ кїарѣ в тѣре чеї нѣмїдї „de мїзлокѣ“ мї оаменї де мїтїнѣе н'аѣ пѣтѣтѣ сѣ ресолве ачестѣ проблемѣ. Токмаї в тїмѣлѣ Катерїнеї де Медїсїсѣ (в алѣ 16-ле секолѣ) ѣн омѣ дїн понѣлѣ, ѣнѣ оларїѣ а нѣме Bernhard Palissy а дескоперїтѣ ачееа че оаменї де мїтїнѣе аѣ кѣтат нїнѣ акѣмѣ в задар. Оларѣл ачестеа н'аѣ фѣкѣтѣ нѣмаї оале, чї мї дескоперїрї мїтїнѣїфїче foarte admirabile. Дар кѣ кїтева мїї де ані вїантеа лїї Bernhard, ѣнѣ алѣ омѣ маре а нѣме Solomonѣ а зїсѣ „este de мїраре кѣ рїѣрїле неїнчѣтатѣ се вараѣ в маре мї мареа нїчї о датѣ нѣ се ѣмїле песте мѣсѣрѣ.“

Bernhard комбїнїндѣ мїрареа лїї Solomonѣ кѣ проблема: де ѣнде вїне апѣ в пѣмїн каре есе пїн їсвоаре мї пѣдѣрї, а датѣ песте адевѣрѣ.

Еатѣ теорїеа лїї Bernhard:

Апеле Очанѣлї неїнчѣтатѣ се евавапорѣ сѣїндѣсе в аерѣ в формѣ де аѣрї саѣ gaze небїзївїле де апѣ. Кїндѣ с'а ѣмплѣтѣ аерѣл кѣ ачешї аѣрї рѣчїдї, каре немаї пѣ-

tїндѣ сѣ рѣмїе в тѣр'їнсѣлѣ в старе де аѣрї, се їндесѣ фѣкїндѣ-се пїкѣтѣрї флїде каре кадѣ жосѣ в формѣ де плоае, саѣ кѣ пїкѣтѣрїле в тѣрѣдѣ не дрѣмѣ мї кадѣ жосѣ в формѣ де зѣпадѣ саѣ де гїндїнѣ; апой апеле де плоае, де зѣпадѣ мї де пѣатѣ се стїкорѣ в крѣпѣтѣрїле пѣмїнтѣлї маї кѣ seamѣ ѣнде пѣмїнтѣлѣ е нїсїнос, мѣрїндѣ тотѣ в жосѣ кѣтѣре сїнѣлѣ сѣлѣ пѣлѣ гѣсескѣ о стратѣ де пѣмїнтѣ галбенѣ, каре есте їмпермеабїлѣ пѣнѣтѣрѣ апѣ, де ачееа апеле нѣмаї потѣ

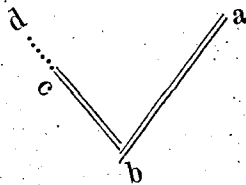

Пѣцѣлѣ Artesianѣ де Grenelle ла Парїсѣ.

сѣ се стїкоаре пїнтр'ачестѣ стратѣ де апѣ сѣвѣтеранѣ; апой ѣнде ачесте басїнѣрї гѣсескѣ нїмте крѣпѣтѣрї саѣ кїар не д'асѣпра лор нїмте локѣрї роале каре комѣнїкѣ кѣ сѣпра-фада пѣмїнтѣлї, есѣ аколо; апой апеле де їсвоаре адеїндѣсе де вїнѣ пїрае, мѣлте пїрае формѣзѣ рїѣрїї каре вѣрїсѣ апеле лорѣ в мѣрї; аша дар дакѣ не де о парте се вараѣ неїнчѣтатѣ кѣтѣдїмї їмense де ане дїн рїѣрї в маре, не де

алт парти евапорациѡни неинчетате де вапори де алт каре есѡ дин маре продукѡ кѡ мареа не се змиле ниѡи о датѡ neste мѡсерѡ ми е-кѡливрѡлѡ интре океанѡ ми континент е статорник.

Дар ка сѡ инделеѡемѡ маѡ вине емпреа апелорѡ дин исвоаре сѡ адѡчемѡ а минте лекторилорѡ ностри д'о леѡе физикѡ нѡмитѡ леѡеа де Сифонѡ адекѡ: киндѡ с'а змилѡт кѡ алт ѡн ѡилндрѡ голѡ а б каре комѡникѡ кѡ ѡлѡ ѡи-

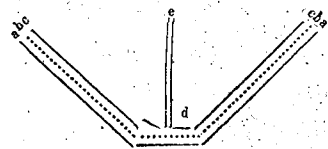
линдрѡ маѡ микѡ б с, атѡнѡи апа, де сине се сѡе ин ѡилндрѡлѡ б с ми ѡиннеште афарѡ пѡнѡ ла пѡнкѡлѡ д, адекѡ пѡнѡ ла инѡлѡимеа пѡнкѡлѡлѡ а. Пе аѡестѡ принѡипнѡ сѡнтѡ вазате ми апаѡѡкѡтеле прин каре се трансѡартѡ апа ла финѡинѡе ѡпорѡ ораше маѡи д'о депѡртаре де маѡ мѡлѡе миле ѡеорѡфѡе ми апа саре дин финѡинѡ афарѡ ла о инѡлѡиме маре, кѡѡи киндѡ исвоареле саѡ басинеле прин каре се а-лѡментѡ аѡесте финѡинѡ се аѡлѡ ла о маре ин-пѡлѡиме s. e. пе вѡрѡлѡлѡ ѡнѡи мѡнѡте, атѡнѡи апа, каре емѡндѡ динѡр'аѡестѡ basinѡ кѡрѡе ин ѡилндрѡе сѡвѡтеране, конформѡ кѡ нѡмѡита леѡе Idrostatикѡ, еѡе силѡте а сѡри дин финѡинѡ пѡнѡ ла о инѡлѡиме екѡвалѡ кѡ аѡеа а basinѡлѡлѡ саѡ а вѡрѡлѡлѡ мѡнѡтелѡлѡ, ми принѡр'аѡестѡ modѡ сѡнѡтемѡ ин старе а фѡе хавѡзе ѡнде воимѡ. Е destѡл сѡ авемѡ ѡнѡ basinѡ саѡ исворѡ иналѡѡ де ѡнде пѡтемѡ траѡе алѡ прин ѡилндрѡе сѡвѡтеране пѡнѡ ла хавѡзѡ. Тотѡ аѡеаѡта еѡе каѡса де ѡе дѡрѡиле мѡнѡтоаѡе сѡнтѡ борате ин исвоаре, кѡѡи апеле пѡлѡи ми але зѡпезѡи каре кадѡ пе вѡрѡлѡлѡ мѡнѡтелѡлѡ се стрѡикорѡ прин крѡпѡлѡтѡрѡиле пѡмѡнтѡлѡлѡ ка прин ниште ѡилндрѡи сѡвѡтеранѡ натѡрѡелѡ пѡнѡ ѡнде аѡесте крѡпѡлѡтѡрѡи комѡникѡ кѡ сѡпѡраѡаѡа пѡмѡнтѡлѡлѡ, атѡнѡи апа еѡе афарѡ ин формѡ де исвоаре; апоѡи кѡ кѡитѡ мѡнѡтеле е маѡ маре ми исвоареле сѡнтѡ маѡ жосѡ, кѡ атѡтѡ сѡнтѡ маѡ борате ин алѡ каре саре кѡ о енерѡие маре, кѡѡи лѡкреѡзѡ интокмаѡ ка апаѡѡкѡтеле артиѡиѡале каре ле фѡеѡмѡ поѡ.

Аѡа дар, прин кѡѡереа пѡлѡи, зѡпезѡи,

роаѡи ми а алторѡ метеоре акѡтѡфѡе, се про-дукѡлѡ ин сѡнѡлѡ пѡмѡнтѡлѡлѡ, ла о маре про-фѡндѡитате де ла сѡпѡраѡаѡа са, басѡне имѡесе змилѡте кѡ алѡ, кѡарѡ пѡтемѡ зѡе рѡспѡи кѡрѡѡтоаре кѡрѡлѡ аколо кѡ о маре изѡеалѡ, киндѡ провинѡ дин мѡнѡѡи ѡеѡи маѡ иналѡѡи каре есѡстѡ пе пѡмѡнтѡ. Дар аѡесте тесаѡре де алѡ ераѡ перѡѡте пентрѡ оаменѡ пе киндѡ н'аѡ мѡтѡлѡ кѡ есѡстѡ ми маѡ кѡ сеамѡ пе киндѡ н'аѡ авѡтѡ мѡзлѡаѡе д'а скоате аѡесте тесаѡре дин сѡнѡлѡ пѡмѡнтѡлѡлѡ, афарѡ ла лѡмѡина зѡлеѡ. Deskoperѡеа фрѡмоаѡѡ а пѡѡѡри-лорѡ арѡеѡиене а депѡртатѡ аѡесте инконвенѡн-ѡе. Прин аѡесте пѡѡѡри сѡнѡтемѡ ин старе не пѡмаѡ а рѡси алѡ прѡетѡинѡденеа ѡи ми а фѡе еѡтраорѡдинаре хавѡзе каре неинчѡетатѡ арѡнкѡ кѡѡѡимѡи маѡи де апа ла о инѡлѡиме маре.

Пѡѡѡрѡиле аѡестеа се нѡмескѡ Арѡеѡиене финѡѡ кѡ инѡѡиѡи-датѡ ле-аѡ фѡкѡстѡ ин про-винѡѡа Artois ин Франѡиа. Дар пе зрѡмѡ с'а ѡеркатѡ ин маѡ мѡлѡе локѡрѡи сѡ се факѡ пѡѡѡри арѡеѡиене. Ла знеѡе локѡрѡи н'аѡ рѡе-мѡитѡ финѡѡ кѡ сѡиѡелѡмикѡ с'а рѡитѡ ин пѡ-мѡнтѡ киндѡ а ажѡнсѡ, ла о профѡндѡитате маре, пе киндѡ ин алѡе лѡкѡрѡи аѡ рѡеѡмѡитѡ. S. e. ла Парѡис а сѡпатѡ вѡстѡтѡлѡ пѡѡѡ арѡеѡианѡ деѡа Grenelle (вѡѡи фирѡра) каре де ла о адѡнѡѡиме де 548 метре арѡнкѡ зѡоа ми поапѡеа неин-чѡетатѡ пѡнѡ ла о инѡлѡиме инсемнатѡ neste сѡпѡраѡаѡа пѡмѡнтѡлѡлѡ, кѡѡѡимѡи foарѡе импор-тante де алѡ калѡѡ авѡндѡ о темперѡтѡрѡ де 22° Ин алѡе капиталѡ але Езрѡпѡеѡи сѡнтѡ асемѡнеа пѡѡѡри арѡеѡиене каре арѡнкѡ не-инчѡетатѡ кѡѡѡимѡи консѡдерѡабѡиле де алѡ.

Дар конѡиѡиѡнеа ѡеа маѡ принѡипалѡ сѡпре а рѡеѡмѡ ин фѡереа ѡнѡи пѡѡѡ арѡеѡианѡ, еѡе прѡезѡнѡѡа ѡнеѡи стрѡате де нѡсѡнѡ саѡ де петрѡимѡ

(b ин фир.) каре арѡе канѡетѡиле пѡдикате ин тоате пѡрѡѡле ин форма ѡнеѡи фарѡѡрѡиѡ адѡнѡѡи ми каре ажѡнѡрѡ интокмаѡ пѡнѡ ла сѡпѡраѡаѡа пѡмѡнтѡлѡлѡ. Апоѡи аѡѡѡра аѡестеѡи стрѡате ка ми де де-сѡвѡтѡлѡлѡ еѡ, трѡевѡе сѡ се аѡле доѡѡ стрѡате де пѡмѡнтѡ арѡѡиѡсѡ (саѡ клеѡсѡ а ми b ин фир.)

karpe nъ lasъ ka ana sъ se strikoape printpe dînsele. Este înădepatъ кѣ, kîndъ ва ploa atânci ana se va absorbi prin strate de nisip, ва кърпе mînz ла fîndълъ aчestei strate, mi se va adăna akolo formîndъ знъ basinъ sьvteranъ, apoi kîndъ vomъ face în пѣmîntъ o гaзpъ karpe ва ажъncе în пнктълъ D mînz ла strata de nisip, atânci ana de sine se va szi în sьsъ mi va pînni afarъ mînz ла знъ пнкт înaltъ (e) d'ъn nivelъ еквалъ кѣ b mi b'.

Nerpemîtъ кѣ deskonepîrea пѣдpîлоръ arteziene este o deskonepîre foarte mare; кѣчи пермите oamenilorъ а авеа ла dîsposițiunea lor ane kitъ vreaș mi znde vreaș, apoi sintъ ne пѣmîntъ nîmte пѣррi însemnate inkъate mi desepte din kassa lînsipii anei, s. e. deseptele nisinoase din Libia, Egiptъ mi desepta cea teribilъ din Afrika nъmitъ Sahara. Toate aчeste desepte vorъ лѣa знъ altъ aspektъ dakъ în sekъzеле viitoare vorъ fi пѣтръnse de пѣдpî arteziene karpe vorъ adъce ne sьnpafada solъzлi apș mi zskatъ d'akolo, кѣтъpîmi imense de апъ din profînditatea пѣmîntълi mi karpe vorъ învia toatъ natъpa karpe se pare а fi moartъ п'akolo.

Dar mi знъ altъ avantajîd mare prodъkъ пѣдpîle arteziene pentръ kapitalеле znde e-sistъ, кѣчи нѣ нѣmaî кѣ daș oamenilorъ akolo totъ de zna mълъ апъ фъръ niчi o oste-nealъ, чi ле daș mi *apъ hardъ* фъръ konsъm-tiune de materiî kombъstibile.

Supе а îndелеce aчesteа, тpeзe съ шtimъ кѣ кѣ kitъ o vînz de апъ se aflъ mai adînkъ în пѣmîntъ, кѣ atîtъ ana e mai kaldъ. Aчesta provine din kassa кѣ interiorълъ пѣmîntълi e mълъ mai kaldъ de kitъ sьnpafada sa, mi кѣ kitъ sьпъmъ în пѣmîntъ mai adînkъ, кѣ atîtъ se mъpешte temperatъpa karpe domneute într'însъ. Esperiînda а аръtatъ кѣ pentръ fie-kape 33 de metre karpe sьпъmъ mai ndînkъ în пѣmîntъ, termometrълъ чentîрадъ aratъ знъ gradъ mai mare de кѣлдъръ. Аша s. e. dakъ temperatъpa de mizlokъ а знеi дърi este de 20° C ne sьnpafada пѣmîntълi, sьпîndъ în aчestъ lokъ mînz ла o adîncime de 330 metre, termometrълъ ва аръта o temperatъpъ de 30° C. Аша. dar кѣ

kitъ o vînz de апъ тpeчe peste o stratъ mai profîndъ în interiorълъ пѣmîntълi, кѣ atîtъ пѣiimешte mai mълъ кѣлдъръ de ла aчeste strate karpe o înkonpîоръ, mi ana este posi-bilъ кѣ зnele isvoare skotъ апъ ferbinte. S. e. Sprudell de ла Carlsbad, este знъ хавъzъ natъралъ, karpe de atiteа sъte de ani spъnkъ ne încetatъ апъ ferbinte, în kitъ kîndъ пъne чi-ne-va akolo знъ oș, îndatъ e kontъ. Aseme-neа авемъ mi în vecîntatea noastrъ în Mexadia isvoare кѣ апъ de пѣчiоasъ foarte kaldъ: aичi vinеле de апъ sьvterane тpekîndъ în interiorълъ пѣmîntълi prin strate znde se aflъ depozite de пѣчiоasъ, ле disolvъ (topешte) фъkîndъse апъ de пѣчiоasъ mi kînd еșș afarъ ла лъmina zilci, se nъmeskъ *апеле thermale* mi *minerale*, кѣчи toate апеле minerale пѣiimeskъ prinчипъpîle лоръ minerale (s. e. гaзъ ачidъ karbonikъ, saș пѣчiоasъ, saș ferъ saș alte sьpъpî) din stratele sьvterane prin karpe тpekъ mi toneskъ mineralele disolvъle че se aflъ akolo. Kîndъ vinеле de znde еșș saș ne znde тpekъ апеле minerale нъ sintъ ла o mare adîncime, апеле minerale еșș peчi (s. e. апеле de пѣчiоasъ ла Oлъnешti, Пѣчiоasa mi alte lokъpî în Romъnia) dar kîndъ пîsementълъ saș posițiunea aчestopъ vine se aflъ într'o mare profînditate, atânci апеле minerale de-vînz ferbîndi mi kîndъ еșș afarъ sintъ ape thermale (пpekъm ла Бpъsa, Mexadia, Бъda, Karsbad, Aix шчл. шчл) ne karpe oamenii ле întpevîngезъ drent къръ pentръ difepite patîmi.

Dъne aчeastъ esposițiune пstemъ съ îndелецemъ de че пѣдълъ artezianъ de ла Grenelъ а къръi апъ provine de ла o profînditate de 540 metre, este kaldъ avîndъ o temperatъpъ de 27° C.

Nerpemîtъ кѣ de vom face пѣдpî arteziene mai adînci, o съ авемъ dîntр'însеле mi апъ mai kaldъ. Eatъ de че avantajîd mare sint пѣдpîle arteziene pentръ попълациunea знъi opашъ mare. Oamenii гъseskъ akolo фъръ лемне mi къръвни, апъ kaldъ inkъazitъ prin flamеле etepne че ардъ în interiorълъ пѣmîntълi. Ла пѣдpîle arteziene de ла Grenelle mi din London famîliide сърmanе спълъ pșеле лоръ фъръ niчi o келъzialъ de materiî kombъstibile! Eatъ

prin ce modș utiingă a îmbrăcatș pe omș a se folosi kiarș mi de fokșlș sșbteranș kape e askșnsș în ventrșlș globșlșlș pșmînteskș. Eatș kș observăcișnea kșm kșrșe vînsș prin sifonș dîntp'șnș vștoiș întp'alț, a deskonepitș

leșile idpostative întpe çilîndre saș vase komșnikante mi prin kșnomșingă așestorș leșlș, oamenii s'aș fșkștș domnitorii apei mi ai fokșlșlș pe kape Kreatorșlș le a askșnsș în sîneșlș pșmîntșlșlș.

КОМЪНИКАЦИЪНИ ПЪТИНИЦИЕ МИЧІ.

Întp'șnș onș modernș desupe lșnș, skpîsș de D. Profesorș Fechner, çitimș nasafișlșlș șpmștorș: Nș poate çine-ba sș-mi înkîșziaskș çe inflșingș mare mi variabilș esepșezș lșna așșpra pșmîntșlșlș, kșçlș kîndș lșna e çea mai aproape de pșmîntș (adekș timșeșlș întpe lșna noșș mi lșna plîntș) atșnçlș ploș saș niçe adese ori; vșrșaciș nș trebșe sș întreçinșz voiaçe lșnçlș mi femeile nș trebșe sș șnele pșfele. Pentrș oamenii însșraçlș e çine ka sș utie kș în timșeșlș așesta seksșlș fșrșmosșe însșpiratș de pșçinș atrăçere pentrș seksșlș nostrș, prin șrșmare sș se fepeaskș ka sș nș dea okasișne ka, pe lîngș ploile mi fșrșșnele din afarș, sș nș așv a sșferi mi de fșrștșni domesticșe. Dar „kandidatșlș de mariaçlș“ sș lase kondidatsra lșlș pentrș timșș mai favorabilș, adekș nișz la așlș treile a kșartierș aș lșneçlș, atșnçlș seksșlș çelș fșrșmosș e însșpiratș d'o vșnș-voîngș pentrș noi mi în ori-çe inîmș de femeș vîșrș koarda de amorș mi ori çe fatș rșșemte kș Bîblia are dreptate kîndș zîçe „e mai çine sș trșiaskș oamenii toçlș pepekî de kîțș toçlș șnș.“ — În çeneralș în çele d'întiș doșș kșartșrî ale lșneçlș sîntemș însșiraçlș de melankolie mi plînçemș mai lesne; de așeea șnș astorș dramatikș kape a skpîsș o traçedie sș faktș, ka çea d'întiș repșezentaçie sș kazș în timșeșlș çelș d'întiș din amîndoșș kșartșrile lșneçlș, pe kîndș komediile sș le lase nișz la așlș patșrșlea kșartș. — Kîndș çine-ba vede lșna plîm-vîndșe noantea pe çerș, îmi înkîșșemte kș lșna nș face atșnçlș nimikș, dar nș e ama, çlș ori kș ronește pe nori mi îi pișîșemte saș din kontrș kș îi adșnș, apoi așeastș lșkrape a lșneçlș d'a prodșçe șnș çerș senîș saș tșrșșre, ea o șrșmeazș nș nșmaî în lșmea materialș, çlș mi în lșmea idealș în noi, kșçlș lșna plîntș mi lșna noșș prodșkș în noi bișșrî foarte dîșerșșe. Așeastă se simte mai la toçlș oamenii kape kîndș dormș la pazele lșneçlș plîne are șn somnș plînș de anxietate mi îmaçine șperietoape ne tșrșșrș, apoi la șnii oamenii foarte simçitorii, în timșeșlș lșneçlș plîne se simțș eșçitaçlș întp'șnș rșadșș amade mare în kîțș devînș somnambșlș. — Dar mi pe lantele vaçilorș, lșna esepșeazș inflșingșe remarkabile. — Eatș șnele din lșkrșrile așestșlș korș çerșekș kape este vçîșlșlș nostrș çelș mai de aproape!

Șnș nștrimentș noș. D. Philipp Roerig în Paris a deskonepitș șnș nștrimentș noș, komîșș de sînçele animalșlorș (a kșrșora kape mînkșmș), de opeșș feptș, de skrovealș skoasș din kartofi mi de skrovealș de rîș. Kșțșçimea fie-kșrîa din așeste pșrșlș variazș dșne lșstșlșlș mînkștorșlșlș. Dar sînçele trebșe kșrșçitș mai înaînte. Șnpe așestș skonș se ferșe sînçele întetș la o kșlșçrș moderatș împreșnș kș sare de Glasșer. Kîndș s'a îngromatș sînçele, atșnçlș îlș amestekș kș opeșș mi çele alte veçetale nșmite mai sșșș fșkîndș din toate șnș felș de kokș, pe șrșmș formeazș dîntp'însa ka niște nesmeçlș kape pșnș în kșntorș mi le koaçe. Așemțlș nesmeçlș se çinș mșatș timșș mi kiarș anî întreçlș, nștrîkîndșșe mi șerbindș dreptș mînkape ori în stape șskatș ori kș rșteskș o sșnș dîntp'însșle întokmaî ka de vșlionș. Dar sînçele ka nștrimentș nș este kș totșlș vș'o învênçîșne noșș. Se utie de mșatș kș kîrșaçlș fșkșçlș de sînçe (kape se fakș mai kș șeamș în orașlșlș Hamșșrș), sîntș pemedi așea mai vșnș ka sș vie oamenii kșrîndș la nștepea lorș.

O çîrșkșstançlș remarkabilș este kș la naçîș-nile antiçe sînçele vobșlș a fostș prîvîțș ka otravș tape mi ama se zîçe kș Mithridate s'a otravîțș kș sînçe de tășrș. Poate kș mi așeastă e kassa de Bîblia a defendatș mînkapea de sînçe.

Desupe kompoziçîșnea sînçelșlșlș vômș ave a okasișne a vorbi altș datș mai pe larșș.

— Se skpie de la orașlșlș Koenîrșpaetz (în Boemia) kș la 2 Oktombrie la 4½ ore dșnș amiaçlș s'a vșzștș akolo șnș fenomenș vizarș kșnoskștș sșș nșmipea de „Fata Morgana“, adîkș s'a vșzștș în aerș ka kîndș era akolo șnș palatș kș tșrșșrî rotîçe, kș fepește mi kș pșdșrî pidikate întokmaî ka palatșrile fortifiante ale Kavalerîlorș din seksșlele trekște. Așeastș vizîșne saș îlșzișne optîkș, a çinștș 2 minște, pe șrșmș s'a fșkștș nevșzștș. În toatș așeastș zî çerșlșlș era akonepitș de nori galbeni ka nșçoasa, mi o ploaș mare însçitș de trșșnete mi fșçere a kșzștș nișz seara.